

SO SÁNH TÂM SỞ THAM VÀ TÂM SỞ DỤC

(Nguồn: Tâm Sở Vấn Đáp - Tỳ kheo Chánh Minh)

TT	Tâm sở Tham (Lobhacetasika)	Tâm sở Dục (Chandacetasika)		
1-Đặc điểm	Có trạng thái bám vào những pháp tốt đẹp , hay những cảnh trần mỵ diệu để hưởng thụ khoái lạc qua các giác quan: mắt, tai, mũi, lưỡi, thân.	Đặc tính của chanda (dục) là "ý muốn làm" (kattukamyatā), giống như với tay muốn nắm lấy đối tượng.		
2-Loại tâm sở	Là tâm sở Bất thiện , mang tính chất đạo đức xấu.	Là tâm sở Biến hành , không mang tính chất đạo đức, chỉ là sự mong ước suông, nhưng kết hợp theo cảnh có thể trở thành bất thiện, là thiện hay không thiện cũng không bất thiện.		
3-Cảnh đã có, đang có và chưa có	Là sự "bám chặt" cảnh hay bám chặt điều đã hoặc đang có.	Là "sự ao ước suông" đối với cảnh, với điều chưa có .		
4-Tính "thụ hưởng"	Mong muốn mang tính "thụ hưởng" , như "ăn phải ngon - mặc phải đẹp"...	Mong muốn theo nhu cầu , như đói phải có vật thực để ăn, khát phải có nước uống.		
5-Tính "nắm giữ"	Mong muốn mang tính "nắm giữ" , ví như người đói, sau khi dùng vật thực hợp khẩu vị hả hê, khi đói muốn có lại loại vật thực ấy để dùng.	Mong muốn không có nắm giữ (upādāna) , như người bệnh mong mỏi tìm được thuốc để trị dứt bệnh, khi hết bệnh thì thôi, không hề "muốn có thêm thuốc ấy nữa".		
6-Phân loại	Khi tâm sở Dục đi chung với tâm sở Tham thì nó trở thành tham dục (kāmachanda), đó là do bị hấp lực của tâm sở Tham chi phối, ví như nước lã bị nhuộm màu.	1- Kāmacchanda (Dục dục): là sự tầm cầu năm trần cảnh (sắc, thanh, hương, vị, xúc) tốt đẹp hay những pháp khả ái trong dục giới như: Vua, quan Đại thần, chư thiên ...	2-Kattukamyatā chanda (Tác dục): là sự "ý muốn làm". Đây là sự "mong mỏi" của vị A La Hán đối với chúng sanh, vị A la hán "mong" chúng sanh thoát khỏi khổ, nên các Ngài có "ý muốn trợ giúp" chúng sanh bằng cách giảng pháp, hoặc tạo điều kiện cho chúng sanh thoát khỏi khổ do sự cúng dường đến các Ngài hay đảnh lễ các Ngài.	3- Dhammacchanda (Pháp dục): là "mong cầu" đạt được pháp thượng nhân như thiền định, đạo quả siêu thế, Níp Bàn. Đức Phật có dạy: "tất cả pháp lấy dục (chanda) là nền tảng" Nghĩa là: "những mong cầu lạc thế gian, do tham dục làm nền, những mong cầu Thượng nhân pháp do Pháp dục làm nền, những việc làm của vị Thánh vô lậu là do Tác dục là nền". Như vậy: Dục dục là bất thiện, Pháp dục là thiện, Tác dục là "không thiện cũng không bất thiện". Pháp dục chính là Dục như ý túc (chandiddhipāda).